

ВПЛИВ ДЕТЕРМІНАНТ ПОВЕДІНКОВОГО ХАРАКТЕРУ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В ПЕРІОД ВІЙНИ ПРОТИ РОСІЙСЬКОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ

INFLUENCE OF BEHAVIORAL DETERMINANTS ON THE FORMATION OF PUBLIC HEALTH DURING THE WAR AGAINST RUSSIAN MILITARY AGGRESSION

СЛАБКИЙ ГЕННАДІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ

БІЛАК МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

АНОТАЦІЯ.

Мета дослідження: дослідити вплив детермінант поведінкового характеру на формування громадського здоров'я в період війни проти російської воєнної агресії.

Матеріали та методи. *Матеріали:* дані наукової літератури, результати соціологічного дослідження серед 27 вимушених переселенців: 17 жінок та 10 чоловіків. При проведенні соціологічного дослідження збережено конфіденційність інформації про респондентів. *Методи:* бібліосемантичний, соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу.

Результати та їх обговорення. В ході соціологічного дослідження встановлено, що 77,8% опитаних вимушених переселенців відчувають страх за життя рідних, 66,7% втратили свій соціальний статус, 48,1% не мають впевненості в майбутньому, 51,9% відчувають себе самотньо, 92,6% втратили комфортні умови проживання, 77,8% не мають можливості достатнього спілкування. При цьому 48,1% регулярно вживають алкогольні напої, а 18,5% зловживають ними.

Висновки. Війна проти російської воєнної агресії та вимушене переселення населення, яке викликане бойовими діями негативно вплинули на формування детермінант здоров'я поведінкового характеру.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: детермінанти поведінкового характеру, громадське здоров'я, війна, вплив.

Актуальність проблеми. Війна проти російської воєнної агресії негативно вплинула на стан громадського здоров'я в Україні [1,2]. Вона стала глобальною гуманітарною катастрофою, яка призвела до чисельної вимушеної міграції населення з втратою сталих умов комфортного життя вимушених переселенців [3,4]. Згідно з даними ВООЗ (2025), 46% українців мають ознаки психічних розладів, а 57% ветеранів страждають на ПТСР. Внутрішньо переміщені особи (6,5 млн) та постійний стрес від бойових дій призводять до зростання тривожних розладів, депресії та соціальної дезадаптації [5,6]. Аналіз публікацій вказує на те, що близько 20% населення стикаються з ПТСР, відмічається зростання депресії та тривожних розладів серед дітей та підлітків, можливо, рівень яких складає до 25%. При цьому поведінкові детермінанти включають: агресивність та насильницьку поведінку, спричинену стресом; соціальну ізоляцію, особливо серед внутрішньо переміщених осіб; збільшення рівня зловживання алкоголем та наркотиками як механізму coping [7,8].

Мета дослідження: дослідити вплив детермінант поведінкового характеру на формування громадського здоров'я в період війни проти російської воєнної агресії.

Матеріали та методи. *Матеріали:* дані наукової літератури, результати соціологічного дослідження серед 27 вимушених переселенців: 17 жінок та 10 чоловіків. При проведенні соціологічного дослідження збережено конфіденційність інформації про респондентів.

Методи: бібліосемантичний, соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу.

Результати та їх обговорення. Результати соціологічного дослідження щодо впливу війни проти російської воєнної агресії та вимушеного переселення населення на формування детермінант здоров'я поведінкового характеру наведено в таблиці.

Таблиця

Результати соціологічного дослідження серед вимушених переселенців

Детермінанти	абс	%
Страх за особисте життя	12	44,4
Страх за життя рідних	21	77,8
Втрата соціального статусу	18	66,7
Втрата впевненості в майбутньому	13	48,1
Високий рівень поведінки, скерованої на профілактику захворювань	5	18,5
Достатній рівень сну	7	25,9
Обмеження можливості вільного пересування	11	40,7
Відчуття самотності	14	51,9
Зниження доступу до інформації	18	66,7
Раціональне харчування	11	40,7
Втрата сталих комфортних умов проживання	25	92,6
Достатня фізична активність	9	33,3
Обмежене коло доброзичливого спілкування	21	77,8
Самоізоляція	9	33,3
Самолікування	15	55,6
Тютюнопаління	15	55,6
Регулярне вживання алкоголю	13	48,1
Зловживання алкоголю	5	18,5

Аналіз наведених в таблиці даних вказує на негативний вплив війни проти російської воєнної агресії та вимушеного переселення на населення формування детермінант здоров'я поведінкового характеру.

Проведений аналіз вказує на те, що в Україні діють програми психологічної підтримки, такі як ініціативи Міністерства охорони здоров'я для внутрішньо переміщених осіб та програми UNICEF для дітей. Однак вони часто є фрагментарними та недостатньо інтегрованими у загальну систему охорони здоров'я тому на основі аналізу напрямів наукового обговорення спеціалістами в даному напрямку пропонується наступне:

- інтеграція психологічної реабілітації у програми громадського здоров'я: Створення систематичних програм скринінгу та підтримки психічного здоров'я на рівні первинної медичної допомоги, особливо в таборах для переміщених осіб;

- розвиток комплексних реабілітаційних програм: Поєднання фізичної, психологічної та соціальної реабілітації, наприклад, через центри, де надаються послуги ерготерапії та групової терапії;

- підвищення кваліфікації медичного персоналу: Включення модулів з психологічної першої допомоги та traumainformed care у медичну освіту, що відповідає напрямку "Забезпечення якості освітнього процесу в закладах освіти медичного спрямування";

- комплексні підходи до здоров'я: Врахування медико-соціальних проблем, таких як доступність послуг для сільських регіонів, та демографічних змін, викликаних війною.

Висновки. Війна проти російської воєнної агресії та вимушене переселення населення, яке викликане бойовими діями негативно вплинули на формування детермінант здоров'я поведінкового характеру.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із обґрунтуванням заходів системи громадського здоров'я із мінімізації негативного впливу війни проти російської воєнної агресії на детермінанти формування громадського здоров'я поведінкового характеру.

Література

1. Миронюк Іван, Слабкий Геннадій, Білак-Лук'янчук Вікторія. Виклики для системи громадського здоров'я регіонального рівня в умовах воєнного стану в Україні (Challenges for the Regional Public Health System Under Martial Law in Ukraine). Ružomberské zdravotnícke dni 2022 – XVI. Ročník: Zborník z medzinárodnej konferencie. Ružomberok, 2022. С. 358-363.

2. Миронюк І.С. Слабкий Г.О., Щербінська О.С., Білак-Лук'янчук В.Й. Наслідки війни з російською федерацією для громадського здоров'я України. Україна. Здоров'я нації. 2023. № 3 - С.100-105

3. Україна пододала кризовий поріг за кількістю ВПО: Верещук уточнила цифри. URL: <https://www.unian.ua/society/vereshchuk-utochnilaskilkivpozareyestrovano-v-ukrajini-v-berezni-12167304.html>

4. Скільки українських біженців перебуває в країнах Європи? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/10/695807/>

5. WHO Report on Mental Health in Ukraine. 2025.

6. Всесвітня організація охорони здоров'я. (2023). Психічне здоров'я в умовах конфліктів. <https://iris.who.int/handle/10665/372242>

7. Міністерство охорони здоров'я України. (2024). Звіт про психічне здоров'я в Україні. <https://moz.gov.ua/uk/mental-health>

8. UNICEF. (2023). Ментальне здоров'я та психосоціальна підтримка для дітей, постраждалих від війни в Україні. <https://www.unicef.org/ukraine/topics>